

J. de Rijk

DE LANDBOUW IN HET RUILVERKAVELINGSGEBIED WESTERHORN

Mededelingen No. 300

SIGN: L22-300
EX. NO: B
MLV:

Januari 1984

Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Structuuronderzoek
Conradkade 175 - 2517 CL Den Haag
Postbus 29703 - 2502 LS Den Haag
Telefoon 070 - 61 41 61

Prijs f 8,25

REFERAAT

DE LANDBOUW IN HET RUILVERKAVELINGSGEBIED WESTERHORN

Rijk, J. de

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1984

18 p., tab., krt.

Beschrijving van de structuur van de landbouw in het ruilverkavelingsgebied Westerhorn van 1225 ha, gelegen in de gemeenten Grijpskerk en Grootegast. In dit gebied is de rundveehouderij de voornaamste produktietak en de enige waarin enige groei zit. De veedichtheid is er evenwel nog relatief laag, voornamelijk door een gebrekkige verkaveling en ontsluiting.

Landinrichting/Melkveehouderij/Bedrijfsstructuur in de landbouw/Groningen.

INHOUD

	Blz.
INLEIDING	5
1. ALGEMENE ORIËNTATIE	7
2. DE HUIDIGE LANDBOUWKUNDIGE SITUATIE EN DE RECENTE ONTWIKKELING HIERVAN	8
2.1 Bedrijven en bedrijfsoppervlakte	8
2.2 Grondgebruik en produktie	11
2.3 Leeftijds- en opvolgingssituatie	13
2.4 Produktieomstandigheden	14
3. VERWACHTE ONTWIKKELINGEN IN DE LANDBOUW	15
3.1 Het aantal hoofdberoepsbedrijven	15
3.2 Cultuurgrond en bedrijfsoppervlakte	15
3.3 Produktie en bedrijfsomvang	16
BIJLAGE	18

INLEIDING

Ten behoeve van het op te stellen landbouwstructuuradvies voor de ruilverkaveling Westerhorn heeft de Landinrichtingsdienst aan het Landbouw-Economisch Instituut verzocht een onderzoek in dit gebied in te stellen. Een landbouwstructuuradvies geeft aan op welke wijze de inrichting van de agrarische bedrijven verbeterd moet worden. Deze wensen zijn uiteraard gebaseerd op de tekortkomingen in de wijze waarop de landbouw functioneert. Er moet dus ook inzicht zijn in de agrarische bedrijfsstructuur en in de cultuurtechnische productieomstandigheden. Hierbij komen vragen aan de orde als: over hoeveel bedrijven gaat het, wat produceren ze, hoeveel mensen vinden er werkgelegenheid en hoe veranderen deze aspecten. Deze aspecten worden in dit rapport behandeld. In het eerste hoofdstuk gaat het om de situatie in 1982 en de ontwikkeling in het recente verleden; in het tweede hoofdstuk wordt een schets gegeven van de te verwachten ontwikkelingen in de komende jaren.

Bij het onderzoek is in belangrijke mate gebruik gemaakt van gegevens van de landbouwtellingen van 1977 en 1982. Deze gegevens zijn aangevuld met informatie van personen met een grondige kennis van de plaatselijke situatie.

1. ALGEMENE ORIËNTATIE

Het ruilverkavelingsgebied Westerhorn ligt in het uiterste westen van de provincie Groningen. Het wordt in het westen begrensd door de provinciegrens met Friesland, in het noorden door de rijksweg tussen Visvliet en Grijskerk, in het oosten door de Poelweg en in het zuiden door het Van Starckenborghkanaal (zie kaart). Deze begrenzing brengt mee dat er slechts verspreide bewoning in voorkomt, desondanks zijn er (bij Stroobos en Visvliet) boeren die met hun bedrijfsgebouwen in de knel zitten. Het gebied met een totale oppervlakte van 1225 ha behoort tot de gemeenten Grijskerk en Grootegast.

De gegevens in dit rapport hebben betrekking op de binnen het gebied gelegen geregistreerde bedrijven en hun oppervlakte "netto" cultuurgrond, ook als hiervan een gedeelte buiten het gebied ligt. Dit komt namelijk in enkele gevallen voor. In 1982 hadden deze bedrijven 970 ha cultuurgrond in gemeten maat 1). Het verschil met de oppervlakte van het gebied komt voor rekening van wegen en waterlopen, erven, grond van niet-geregistreerden en buiten het gebied wonenden.

De cultuurgrond wordt sterk overwegend voor de rundveehouderij gebruikt. Voor de melkveebedrijven zijn een goede verkaveling (met name een grote huiskavel) en ontsluiting van groot belang voor een efficiënte bedrijfsvorming. De verkaveling en ontsluiting zijn echter vaak gebrekkig.

Het gebied wordt in het in 1978 vastgestelde "Streekplan provincie Groningen" als landbouwgebied gezien, evenwel in het westen ecologisch kwetsbaar. Een eventuele herinrichting moet daarom binnen de randvoorwaarden van behoud van de landschappelijke hoofdstructuur plaatshebben.

1) Gemeten maat is de oppervlakte beteelbare grond.

2. DE HUIDIGE LANDBOUWKUNDIGE SITUATIE EN DE RECENTE ONTWIKKELING HIERVAN

2.1 Bedrijven en bedrijfsoppervlakte

Er zijn in het gebied 33 hoofdberoepsbedrijven 1) en 6 nevenbedrijven. De hoofdberoepsbedrijven staan in dit rapport dan ook centraal.

Van deze 33 hoofdberoepsbedrijven zijn er 29 praktisch geheel op de rundveehouderij gericht, 2 op hoofdzakelijk de rundveehouderij met daarnaast ook akkerbouw of intensieve veehouderij en 2 op hoofdzakelijk de intensieve veehouderij.

Tabel 2.1 Bedrijven naar beroepsgroep en bedrijfstype

	Aantal bedrijven		Ha cultuurgrond	
	1977	1982	1977	1982
Hoofdberoepsbedrijven totaal	34	33	928	911
w.v. zuivere rundveebedrijven	30	29	851	844
overige hoofdberoepsbedrijven	4	4	77	67
Nevenbedrijven	6	6	45	59
Alle bedrijven	40	39	973	970

Het aantal hoofdberoepsbedrijven is in de periode 1977-1982 per saldo met 1 verminderd: 2 bedrijven van oudere boeren werden niet voortgezet en 1 bedrijf werd in twee bedrijven gesplitst.

De oppervlakte cultuurgrond op de bedrijven is de laatste jaren nagenoeg constant, namelijk 970 ha. Naast deze grond hebben de hier gelegen bedrijven nog enige grond die tijdelijk afgestaan is voor afgraving.

Tabel 2.2 Bedrijven naar bedrijfsoppervlakte

	Zuivere rund- veebedrijven		Overige h.-bedrijven		Alle h.- bedrijven		Neven- bedrijven	
	1977	1982 x)	1977	1982	1977	1982	1977	1982
Tot 10 ha	2	1	1	1	3	2	4	3
10 - 15 ha	2	2	1	2	3	4	2	2
15 - 20 ha	2	6(5)	1	-	3	6	-	1
20 - 30 ha	11	6(7)	-	-	11	6	-	-
30 - 40 ha	9	11(10)	-	1	9	12	-	-
40 e.m. ha	4	3(4)	1	-	5	3	-	-
Totaal	30	29	4	4	34	33	6	6

x) Tussen haakjes: inclusief tijdelijk niet in gebruik voor afgraving.

1) Zie voor de omschrijving van de gebruikte termen in dit rapport bijlage 1.

Onder de zuivere rundveebedrijven is de verscheidenheid in bedrijfsoppervlakte groot. Ongeveer een derde van deze bedrijven is kleiner dan 20 ha, ongeveer de helft is minstens 30 ha.

In de afgelopen periode is de gemiddelde oppervlakte van de zuivere rundveebedrijven nagenoeg niet toegenomen. De bedrijfsoppervlaktestructuur is er ook niet op vooruitgegaan, gedeeltelijk ook omdat enkele bedrijven tijdelijk grond aan de steenfabriek hebben afgestaan voor afgraving. De meeste bedrijven zijn echter in oppervlakte gelijk gebleven.

2.2 Grondgebruik en produktie

De grond wordt bijna uitsluitend gebruikt voor de rundveehouderij. Voorheen was hier méér bouwland dan thans. Voor het grootste gedeelte is reeds vóór 1977 bouwland in grasland omgezet.

Het gebied ligt op de overgang van het landbouwgebied Humsterland (met vrij veel bouwland) en het landbouwgebied Zuidelijk Westerkwartier (bijna uitsluitend grasland).

Tabel 2.3 Grondgebruik (ha) van de hoofdberoepsbedrijven

	1977	1982
Grasland	890	880
Snijmais	-	4
Overig bouwland 1)	38	27
Totaal	928	911

1) Inclusief tuinbouw.

In 1982 was 97% van de cultuurgrond grasland en waren er ten behoeve van de rundveehouderij bovendien enkele hectaren snijmais. De nevenbedrijven hebben uitsluitend grasland.

Ook in de produktieomvang (uitgedrukt in standaardbedrijfseenheden) komt de rundveehouderij uitgesproken op de eerste plaats. Verder komt er wat intensieve veehouderij voor. Opvallend is dat de produktie in geen van de drie takken noemenswaard veranderde. Landelijk en provinciaal was er in deze jaren wel uitbreiding van de rundveehouderij (landelijk met ruim 6% en provinciaal met ruim 3%) en van de intensieve veehouderij (landelijk met 21% en provinciaal met 24%). Het vervolg van deze paragraaf is geheel op de rundveehouderij geconcentreerd.

Tabel 2.4 Samenstelling en ontwikkeling van de produktieomvang

	Aantal sbe	
	1977	1982
Hoofdberoepsbedrijven:		
rundveehouderij	5939	6076
intensieve veehouderij	413	397
akkerbouw 1)	195	192
Totaal	6547	6665
Nevenbedrijven totaal	251	231
Alle bedrijven totaal	6798	6896

1) Inclusief tuinbouw.

In het gebied (incl. dus de nevenbedrijven) was de veedichtheid in 1982 181 koeien en 237 g.v.e. per 100 ha, dat is ongeveer gelijk aan gemiddeld in Groningen en veel lager dan in Friesland, veel lager dan in Humsterland (198 koeien en 269 g.v.e. per 100 ha) en iets lager dan in het Zuidelijk Westerkwartier (184 koeien en 261 g.v.e. per 100 ha). Doordat de bedrijven in Westerkwartier veelal groter zijn dan in het Zuidelijk Westerkwartier, is de gemiddelde melkveestapel er toch veel groter, namelijk 49 koeien tegen 35 in het Zuidelijk Westerkwartier. Men blijft evenwel onder het gemiddelde van 53 koeien in Humsterland.

Tabel 2.5 Rundveehouderij op hoofdberoepsbedrijven

	1977 totaal	1982		
		to- taal	zuivere rundvee- bedrijven	overige bedrijven
Ha t.b.v. rundvee	890	884	830	54
Aantal : koeien	1554	1683	1600	83
jongvee	1167	1154	1083	71
mestvee	41	-	-	-
schapen	332	173	158	15
g.v.e.	2130	2188	2072	116
Koeien / bedrijf met koeien	47	53	55	28
Jongvee/ 100 koeien	75	69	68	86
Koeien / 100 ha	175	191	193	156
G.v.e. / 100 ha	239	248	250	218

In tabel 2.5 wordt een overzicht gegeven van enkele kengetallen met betrekking op de rundveehouderij op de hoofdberoepsbedrijven.

De veedichtheid is het laagst op de nevenbedrijven, vervolgens op de niet in de rundveehouderij gespecialiseerde bedrijven, op de zuivere rundveebedrijven zonder een ligboxenstal en het hoogst op de bedrijven met een ligboxenstal. Op 11 van de 29 zuivere rundveebedrijven is een ligboxenstal. Op deze 11 bedrijven is de veedichtheid reeds gemiddeld 215 koeien en 266 g.v.e. per 100 ha. Dit is overigens in vergelijking tot buiten het gebied nog niet hoog.

Tabel 2.6 Bedrijfsopp. in relatie tot melkveestapel en melkveedichtheid in 1982

Bedrijfs- oppervlakte	Aantal bedrijven met koeien						Aantal koeien	
	tot 30	30-40	40-50	50-75	75 e.m.	totaal x)	per 100 ha	per bedrijf
Tot 15 ha	5	-	-	-	-	5	168	19
15 - 20 ha	3	1	1	-	1	6	194	35
20 - 30 ha	-	2	-	4	-	6 (3)	194	51
30 - 40 ha	-	1	2	3	6	12 (7)	202	71
40 e.m. ha	-	1	-	-	2	3 (1)	157	72
Totaal	8	5	3	7	9	32 (11)	191	53
Met ligboxen	-	-	-	2	9	11	215	76
Zonder ligboxen	8	5	3	5	-	21	171	41

x) Waarvan met ligboxenstal.

De bouw van een ligboxenstal gaat meestal gepaard met een drastische uitbreiding van de melkveestapel en een forse verhoging van de melkveedichtheid. Op de bedrijven met ligboxen is de melkveestapel van 1977 tot 1982 dan ook met gemiddeld 15 koeien vergroot. Ongeveer de helft van de koeien in Westerhorn is thans in zo'n stal ondergebracht. Er zijn reeds 3 bedrijven met minstens 90 koeien.

Tabel 2.7 De rundveehouderij naar staltype in 1982

Hoofdberoepsbedrijven	Bedrijven met	
	ligboxenstal	andere stal
Aantal bedrijven	11	21
Gem. bedrijfsoppervlakte	36	24
Gem. oppervlakte bij huis	30	15
Gem. aantal koeien	76	41
Gem. aantal g.v.e.	93	55
Aantal g.v.e. per 100 ha	266	234

De bedrijven met een ligboxenstal hebben gemiddeld een veel grotere oppervlakte en bovendien een veel groter gedeelte van hun grond bij huis 1) dan de bedrijven met een andere stal. Deze gunstiger uitgangspositie wordt o.a. benut door intensiever te beweiden en naar verhouding meer melkvee en minder jongvee of overig vee te houden.

Van de 21 bedrijven met melkvee in een andere stal hebben er 11 minder dan 20 ha (w.o. geen enkel méér dan 10 ha bij huis) en 10 minstens 20 ha. Op laatstgenoemde bedrijven is geen ligboxenstal om uiteenlopende redenen, waaronder de slechte verkaveling en het ontbreken van - of onzekerheid over - een opvolger.

2.3 Leeftijds- en opvolgingssituatie

Bijna twee derde van de bedrijfshoofden is 50 jaar en ouder, ruim een derde is reeds 55 jaar en ouder. Op een derde van de bedrijven komt dus de opvolgingskwestie binnen afzienbare tijd aan de orde. De helft van de bedoelde bedrijfshoofden heeft een opvolger in eigen kring, de helft niet.

Tabel 2.8 Leeftijd van de bedrijfshoofden en opvolgingssituatie

Leeftijd bedrijfs- hoofd	Aantal		Aantal bedrijven in 1982		
	bedrijfshoofden 1977	1982	met op- volger	opvolging onbekend	zonder op- volger
Tot 45 jaar	12	6			
45 - 50 jaar	7	6			
50 - 55 jaar	3	8	5	2	1
55 jaar en ouder	12	13	6	1	6
Totaal	34	33	11	3	7

In de afgelopen periode kwam beroepsbeëindiging 4 maal voor, 2 bedrijven hiervan werden voortgezet (één door een familielid en één door een vreemde).

1) Ten aanzien van de gegevens over grond bij huis, welke ontleend zijn aan de landbouwtelling, moet overigens de nodige reserve in acht worden genomen. Grond bij huis betekent ook niet dat de ligging t.o.v. de bedrijfsgebouwen optimaal is.

2.4 Produktieomstandigheden

Vooraf de verkaveling, de ontsluiting en de waterbeheersing zijn belangrijk voor de exploitatie van landbouwbedrijven. Daar het hier om melkveehouderijbedrijven gaat, moeten deze aspecten ook vanuit het oogpunt van dit bedrijfstype worden bezien, zowel wat de huidige situatie betreft als ten aanzien van de naaste toekomst.

Zo is het aantal kavels per bedrijf (waarover gegevens voorhanden zijn) minder relevant en is het vooral van essentieel belang een grote huiskavel te hebben met een gunstige vorm en ligging. Dit laatste raakt de ontsluiting en de diepte van de kavels. Uit de kaart van het gebied blijkt reeds dat de situatie verre van ideaal is. De situering van de bedrijfsgebouwen is vooral historisch te verklaren, uit een tijd dat vorengenoemde zaken nog niet zo belangrijk waren als ze thans zijn.

Wat de waterbeheersing betreft, is het van belang dat de grondwaterstand gericht wordt op een intensieve graslandexploitatie. Momenteel is over het gehele gebied genomen de veedichtheid nog relatief laag.

3. VERWACHTE ONTWIKKELINGEN IN DE LANDBOUW

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de te verwachten ontwikkelingen in de komende tien jaar (1982-1992), uitgaande van de tendenties in het jongste verleden zoals die in het voorgaande zijn weergegeven en rekening houdende met veranderingen die reeds op dit moment te voorzien zijn. Het is waarschijnlijk dat in de komende jaren met name in de melkveehouderij produktiebeperkende maatregelen van kracht zullen worden. Omdat over de vorm daarvan nog weinig te zeggen is, in deze mogelijke beleidsverandering is het volgende buiten beschouwing gelaten. Ook met de invloed van ruilverkaveling is nog geen rekening gehouden aangezien nog niet bekend is welke ingrepen die teweeg zal brengen.

De zeer beperkte omvang van het gebied brengt met zich mede dat de prognoses niet breed kunnen worden onderbouwd, bijvoorbeeld door de ontwikkeling uit de landbouwtellingen over een reeks van jaren te volgen.

3.1 Het aantal hoofdberoepsbedrijven

Van invloed op de aantalsontwikkeling zijn de leeftijds- en opvolgingssituatie, de aantrekkelijkheid van vrijkomende bedrijven voor vreemden, het perspectief - gezien de omvang - van bedrijven van jongere bedrijfshoofden, de alternatieve werkgelegenheidskansen in de directe omgeving en de bedrijfseconomische ontwikkeling van de melkveehouderij in het algemeen.

Reeds werd gewezen op de complicatie van het kleine aantal bedrijven. Toevallige mutaties hebben hierdoor grote invloed.

Van de 6 bedrijven van oudere bedrijfshoofden (55 jaar en ouder) zonder eigen opvolger zullen er gezien de "kwaliteit" van deze bedrijven waarschijnlijk 3 door een vreemde worden voortgezet. Voorts is te rekenen op het verdwijnen van 1 à 2 bedrijven van jongere bedrijfshoofden wegens te geringe omvang en te geringe mogelijkheden voor een redelijk inkomen. De indeling van de bedrijven in "blijvers" en "wijkers" (welke met ter plaatse goed bekende personen tot stand kwam) bevestigt deze mening. Het aantal hoofdberoepsbedrijven in 1992 wordt dus op 28 geraamd.

3.2 Cultuurgrond en bedrijfsoppervlakte

De oppervlakte cultuurgrond van de in het gebied gelegen bedrijven bleef de afgelopen jaren constant. Er zijn ook geen redenen om voor de nabije toekomst op een verandering te rekenen. Wel is het op grond van het verdwijnen van 5 hoofdberoepsbedrijven aannemelijk dat er per saldo enkele ha grond van de hoofdberoepsbedrijven afgaat. Mede op grond hiervan wordt verwacht dat de totale oppervlakte cultuurgrond in gebruik bij hoofdberoepsbedrijven iets zal dalen, namelijk tot + 900 ha.

Bij 28 hoofdberoepsbedrijven met te zamen 900 ha wordt de oppervlakte per bedrijf dan 32 ha, tegen 27 ha in 1982.

Tabel 3.1 Bedrijfsoppervlaktestructuur hoofdberoepsbedrijven

	Aantal bedrijven			Percentages		
	1977	1982	1992	1977	1982	1992
Tot 15 ha	6	6	7	18	18	24
15 - 20 ha	3	5		9	18	
20 - 30 ha	11	7	6	32	18	23
30 - 40 ha	9	11	15	26	37	53
40 ha en meer	5	4		15	9	
Totaal	34	33	28	100	100	100

Tabel 3.1 geeft een zeer globale indruk van de bedrijfsoppervlaktestructuur over tien jaar. Het aantal bedrijven van minstens 30 ha vermindert niet, naarmate de bedrijven kleiner zijn lopen ze grotere kans te verdwijnen.

3.3 Produktie en bedrijfsomvang

Stimulansen voor akkerbouw zijn er in deze regio niet. Dat de produktieomvang van de akkerbouw in de periode 1977-1982 niet sterk is verminderd komt dan ook vooral door het waarschijnlijk tijdelijke verschijnsel van enkele hectaren bewaarkool in 1982. Naar verwachting zal de oppervlakte cultuurgrond nagenoeg geheel voor de rundveehouderij dienen.

De intensieve veehouderij is een kleine produktietak in dit gebied, die eerder de neiging heeft kleiner te worden dan te worden uitgebreid. De produktie en de bedrijfsomvang zullen dan ook over tien jaar meer nog dan thans in het teken van de rundveehouderij staan.

Uit de voorgaande beschrijving van de rundveehouderij is het duidelijk dat de toekomstige veedichtheid sterk afhankelijk is van de mate waarin er ligboxenstallen bijkomen. Om deze ontwikkeling te schatten zijn op basis van de structurenquêtes rundveehouderij 1973/74 en 1978/79 lijnen te construeren die aangeven in welk tempo het percentage ligboxenstallen per bedrijfsgrootteklasse toeneemt. Wanneer we deze percentages toepassen op de rundveebedrijven in 1992 (waarvan 5 tot 20 ha, 6 van 20 tot 30 ha en 15 van minstens 30 ha) dan zou het aantal ligboxenstalbedrijven bijna verdubbelen tot 20 van de 26 bedrijven.

Ook kan men kijken naar de omstandigheden van de bedrijven die nog geen ligboxenstal hebben. Dan blijkt dat er van de bedrijven van minstens 20 ha 2 een huiskavel kleiner dan 10 ha hebben, 2 een huiskavel van 10 tot 20 ha en 7 een huiskavel van minstens 20 ha. Met name op deze laatste bedrijven mag men verwachten dat er binnen afzienbare tijd een moderne stal komt. Verwacht mag worden dat er in 1992 dus 18 à 20 ligboxenstallen zullen voorkomen.

Als de bewuste bedrijven de veedichtheid verhogen tot het niveau van de bedrijven met reeds een ligboxenstal, betekent dit een uitbreiding met + 100 grootveeëenheden. Voorts wordt ervan uitgegaan dat de veedichtheid op de bedrijven met reeds een ligboxenstal en op de bedrijven waarop deze er waarschijnlijk niet komt op het niveau van 1982 blijft.

Tabel 3.2 Rundvee en veedichtheid op de hoofdberoepsbedrijven

	1977	1982	1992
Ha ten behoeve van rundvee	890	884	900
Aantal g.v.e.	2130	2188	2330
G.v.e. per melkkoe	1,37	1,30	1,24
Aantal koeien	1554	1683	1880
Aantal g.v.e. per ha	2,39	2,48	2,59
Aantal koeien per ha	1,75	1,91	2,09

De verhouding tussen aantal koeien en aantal grootveeëenheden verschoof in de afgelopen periode ten gunste van het melkvee. Een voortgaande verschuiving is waarschijnlijk, maar niet verder dan 60 stuks jongvee per 100 melkkoeien, welke voor vervanging en selectie noodzakelijk zijn.

Tabel 3.3 (blz. 15) geeft een overzicht van de produktie en de produktieomvang van de hoofdberoepsbedrijven in 1977 en in 1982 en de raming voor 1992. De jaarlijkse groei van de produktieomvang tussen 1982 en 1992 wordt dan 0,2%, terwijl deze in de periode 1977-1982 0,3 à 0,4% was.

Uitgaande van het veronderstelde aantal koeien en 26 bedrijven met melkvee, kan men zich een voorstelling maken van de spreiding in de grootte van de melkveestapels over tien jaar.

Tabel 3.3 Productie en productieomvang hoofdberoepsbedrijven

	1977		1982		1992	
	ha/aantal	sbe	ha/aantal	sbe	ha/aantal	sbe
Gras	890	890	880	880	892	892
Snijmais	-	-	4	14	8	28
Koeien	1554		1683		1880	
Jongvee	1167		1154		1128	
Mestvee	41		-		-	
Schapen	332		173		-	
Rundveehouderij totaal	.	5939	.	6076	.	6410
Akkerbouw	39	195	28	192	-	-
Intensieve veehouderij	.	413	.	397	.	400
Totaal	.	6547	.	6665	.	6810

Tabel 3.4 De omvang van de melkveestapels (hoofdberoepsbedrijven)

	1977	1982	1992
Tot 30 koeien	7	8	} 8
30 - 50 koeien	14	8	
50 - 75 koeien	8	7	
75 koeien en meer	4	9	12
Totaal	33	32	26

Het gemiddelde aantal koeien per bedrijf met koeien stijgt daarbij van 47 in 1977 en 53 in 1982 tot + 72 in 1992. Deze forse toename is vooral het gevolg van de verdwijning van bedrijven met relatief weinig koeien, waardoor het gemiddelde per bedrijf sterk wordt beïnvloed. Het totale aantal koeien zal immers maar betrekkelijk weinig toenemen.

Bijlage 1. Toelichting op enige veel gebruikte termen

1. Telplichtige geregistreerden

De bij de districts-bureauhouders in de administratie opgenomen personen en instellingen die een agrarisch bedrijf met een omvang van minstens 10 standaard-bedrijfseenheden hebben.

2. Beroepsgroepen

Hoofdberoepsbedrijven of A- en B-bedrijven:

- A. het bedrijfshoofd besteedt zijn arbeidstijd geheel aan het eigen bedrijf;
- B. meer dan de helft van de arbeidstijd wordt aan het eigen bedrijf besteed, tevens heeft het bedrijfshoofd een nevenberoep.

Nevenbedrijven of C- en D-bedrijven:

- C. minder dan de helft van de arbeidstijd wordt aan het eigen bedrijf besteed;
- D. rustende agrariërs of rustende niet-agrariërs met grondgebruik.

3. Standaardbedrijfseenheid (sbe)

Eenheid waarin de omvang van een agrarisch bedrijf en van de afzonderlijke produktierichtingen binnen een bedrijf wordt uitgedrukt. Een sbe komt overeen met een bepaald bedrag aan toegerekende factorkosten in een basisperiode bij een doelmatige bedrijfsvoering en onder normale omstandigheden. Hier volgen enige normen:

1 ha grasland	= 1,0 sbe	1 stuks jongvee	= 0,7 sbe
1 ha snijmais	= 3,5 sbe	1 koe	= 2,5 sbe
1 ha voederbieten	= 4,5 sbe	1 mestkalf	= 0,4 sbe
1 ha suikerbieten	= 6,5 sbe	1 stuks mestvee	= 0,7 sbe
1 ha consumptieaardappelen	= 7,5 sbe	1 fokzeug	= 1,4 sbe
1 ha granen	= 2,5 sbe	1 mestvarken	= 0,18 sbe
		1 leggen	= 0,013 sbe
		100 kg boerenkaas	= 0,2 sbe

4. Grootveeëenheden (g.v.e.)

Een g.v.e. komt overeen met de jaarlijkse voedervorm (in ZW) van een volwassen melkkoe van 550 kg levend gewicht met een dagproduktie van 15 liter en 4% vet. Het veebestand wordt daarbij als volgt "gewogen" :

1 koe	= 1,0 g.v.e.	1 stuks mestvee	= 0,7 g.v.e.
1 stuks jongvee	= 0,4 g.v.e.	1 schaap	= 0,1 g.v.e.

5. Bedrijfstypen

Voor de indeling in bedrijfstypen is per bedrijf het aantal sbe berekend voor de rundveehouderij, de intensieve veehouderij, de akkerbouw en de tuinbouw. Afhankelijk van het percentage voor de produktierichtingen, zijn de hoofdberoepsbedrijven in "Westerhorn" ingedeeld in :

- 1. "Zuivere" rundveebedrijven: 80% en meer voor rundveehouderij;
- 2. Overige bedrijven.